

поділ Речі Посполитої.

⁹Потоцький Францішек Селезій (1700 – 1772) – київський воєвода. Онук гетьмана Фелікса Казимира, син Юзефа, охоронця війська королівського і Теофілі. Великий гетьман коронний.

¹⁰Браницький Францішек Ксаверій (1730 – 1819) – польський державний діяч, великий гетьман коронний, генерал від інфантерії російської служби. За підтримки польського короля Станіслава Августа Понятовського обраний першим королівським генерал-ад'ютантом а згодом підстолеєм королівства (1764 р.). Був другом і прихильником Російської імперії. Великий коронний гетьман (1774 р.).

УДК [94:37]:271.4 (477.83/86)

І.Рудянин

РОЗВИТОК ОСВІТИ У СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ, ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМІВ ДІЯЛЬНОСТІ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОГО ДУХОВЕНСТВА (1772-1914 РР.)

У даній публікації висвітлюється діяльність греко-католицького духовенства, спрямована на становлення та розвиток освіти на території Східної Галичини. Хронологічні межі охоплюють 1772-1914 рр. – від часу її входження до складу Австрійської імперії, до початку Першої світової війни.

Ключові слова: Греко-католицька церква, духовенство, школа, «Товариство галицьких греко-католицьких священиків», «Просвіта», «Руське педагогічне товариство».

This publication highlights the activities of the Greek Catholic clergy, aimed at the establishment and development of education in Eastern Galicia. The chronological limits covering 1772-1914. - from its entry into the Austrian Empire, to the First World War.

Keywords: Greek Catholic church, clergy, school, "Society Galician Greek Catholic priests", "Education pedagogical society".

Зайнявши Галичину у 1772 році, австрійська влада застала тут повний занепад економіки та освіти. Така ситуація була вигідна для попередньої польської влади, оскільки давала змогу в кращій мірі керувати Галичиною та запобігти виникненню сепаратистських тенденцій. Бажаючи підняти сан освіти, 4 грудня 1774 року цісар видає патент, на підставі якого на галицькій землі передбачалося створення трьох видів шкіл: парохіальних (однокласових), метою яких було дати учням початкові знання (навчити читати, писати та рахувати); тривіальних (трикласових), які мали засновуватися по містечках та нормальних (чотирикласових), що передбачалися лише по містах. [5;с.8] Такий підхід був дуже корисний для місцевого населення, оскільки являвся першою підйомною складовою на довгому шляху становлення національної свідомості.

Із приходом до влади цісаря Йосифа II у справі народного шкільництва починаються позитивні зрушення. Значною мірою це зумовлювалося тим, що велику роль у розвитку освіти на західноукраїнських землях він надавав греко-католицькому духовенству. Підтримуючи його та дбаючи про якість надання освітніх послуг, 30.11.1784 року цісар знову видає патент, який забороняв священикам отримувати парохії, доки вони не надавали документ про вміння проповідувати та тримати нагляд за школами. Ще одним значним досягненням у справі освіти була видача шкільного статуту, згідно з яким руська мова в Галичині була визнана краєвою. [8;с.108] Для популяризації освіти серед населення уряд наказав священикам під час церковних богослужінь виголошувати проповіді про важливість та користь науки. Було також впорядковано діяльність парафіяльних шкіл. Кожна з них керувалася певними шкільними правилами, у яких детально говорилося про поведінку учнів у школі, церкві та поза їх межами. Також у правилах вказувалося про покарання для порушників. До них відносилося публічне нагадування, запис у книгу «ганьби» та навіть, покарання різками. [16; ч.11,18. 2;112-130]

У 1802 році цісар, розпорядженням від 2.04 дозволив усім священикам давати приватні уроки освіти, але при умові, що учні перед тим закінчать нормальну школу. У 1841 році цей привілей був обмежений, але цього ж року придворна комісія знову надала право священикам навчати бідних хлопців із своєї парафії, однак на цей раз вони мусіли отримати дозвіл від митрополичого ординаріату. [3;с.11]

У 1816 році у Перемишлі створилося «Товариство галицьких греко-католицьких священиків для поширення письма і освіти і освіти серед вірних на основах християнської релігії», до складу якого увійшли отці І. Могильницький, М.Левицький, П.Назаревич, Д.Качановський, В.Созанський, І.Снігурський, І.Трильовський та інші. Метою діяльності товариства було поширення «катехитичних та гомілетичних» творів не тільки серед духовенства, але й серед селян, простою, українською розмовною мовою. [4,с.33] Завдяки старанням членів товариства помітно зростає кількість парафіяльних шкіл у перемишльській єпархії. Так у 1832 році на 697 парафій єпархії припадало 385 парафіяльних шкіл. [4,с.36] Серед його представників найактивнішу діяльність проводив Іван Могильницький. 3-поміж здобутків Могильницького у справі шкільництва варто відзначити праці «Відомість о руським язичі», що була першою в Галичині науковою розвідкою про історію української мови у XIX столітті, «Буквар», та «Шкільні правила». [5,с.37]

Дух весни народів тільки розпалив бажання галицьких українців краще організувати навчальний процес. У парламентських кулуарах чи не вперше велася мова, щоб в округах, де переважно частину становило українське населення, навчання у всіх закладах велося українською мовою. Міністерство освіти позитивно відгукнулося на цю пропозицію, однак внесло сюди певні корективи. Згідно з ними українською мовою дозволялося викладати лише у народних школах, щодо вищої школи існували певні застереження, мотивувалися вони тим, «що українська мова не здатна ще при теперішнім ступіні роз розвитку до викладання багатьох наукових предметів, не можна вводити її як викладової до вищих шкіл». [5;с.12]

Як відомо, у Галичині та Буковині процент неграмотності населення (анальфабетів) був найвищим серед всіх володінь Австрійської імперії тому першим практичним кроком у подоланні освітньої кризи стала боротьба з неграмотністю. [5;с.13] За свідченням історичних документів, майже до кінця XIX століття у деяких селах більшість населення були неграмотними. Невміння ані читати, ані писати не раз призводило до того, що селяни підписували документи, у яких нібито відмовлялися від своєї земельної власності, яка переходила за умовами до поміщика. Дуже добре ці події проілюстровані у десятисерійному фільмі, сьогодні вже покійного режисера, Володимира Андрощука «Час збирати каміння», знятому у 1992-1996 роках. Фільм яскраво демонструє боротьбу українських селян проти поміщика, який намагався привласнити собі землю, використовуючи недосвідченість неграмотність місцевої людності.

Винятково важлива роль у поширенні освіти на території Галичини належить товариству «Просвіта», створене з ініціативи о. Степана Качали. У кінці XIX – на початку XX століття, товариство вирішує провести масштабну акцію боротьби з неграмотністю. Першим кроком у цьому напрямі стало створення філій читальні при його філіях. На зборах, члени читальні обговорювали різні події, читали літературу та займалися самодіяльністю. [6] У 1912 році, для того, щоб оцінити ефективність роботи філій, Головний Виділ «Просвіти» видав указ про проведення боротьби з неграмотністю та перевірки роботи читальні, [7] Згідно документу у січні місяці Головний Виділ товариства подав до Сейму прохання про надання субвенції у боротьбі із неграмотністю серед населення. У відповідь Сейм зажадав від товариства надання звітів про діяльність подібних курсів. Ці документи повинні були містити в собі наступні положення: 1). назва місцевості, у якій відбувався курс; 2). час тривання курсу; 3). число осіб, записаних на курс; 4). число осіб, які закінчили курс із хорошими результатами; 5). ім'я та прізвище, та характер учителя боротьби із неграмотністю; 6). де, в яких днях і годинах відбувався курс; ... 8). які підручники були використані для науки. Інші ж пункти зобов'язували повідомляти про наявність контролю за проведенням курсів, на про спонсорські внески, меценовані на проведення даних курсів. [7]

Для ефективності проведення курсів, «Просвіта» вирішила запросити професійних педагогів, які б в силу своїх дидактичних здібностей краще змогли організувати навчальний процес. Тут вартам уваги є запрошення, вислане Головною управою товариства «Просвіта» шкільному інспектору Івану Матвіїву та іншим педагогам у місцевостях Бузьк, Гребенів, Коломия з пропозицією взяти участь у складенні букварів для навчання неписьменних а також подати власні пропозиції у вирішенні даного питання. [14;арк.1] Також Головний Виділ «Просвіти» надіслав 2 рукописи Букваря інспекторам шкіл у Теревовлі та інспектору Івану Матвіїву з проханням дати професійну оцінку та рецензію. [14;арк. 7], [14;арк. 8] Відомо, майже до початку XX століття у галицьких селах

переважну більшість становили парафіяльні школи, науку в яких викладали здебільшого священники чи дяки. Поступово ці школи замінювалися на тривіальні, науку в них викладали спеціалісти-педагоги.

Кожен крок, спрямований на покращення культурно-освітнього життя галицького краю приходилося виборювати, і все частіше ця боротьба набирала парламентських форм. Так 27 грудня 1866 року у Галицькому сеймі була розглянута пропозиція освітньої комісії про утворення шкільної краєвої ради. Розуміючи, що до складу ради, яка мала стежити за розвитком шкільництва у Галичині, не увійдуть представники проукраїнської інтелігенції, наші послы у сеймі висловили власне невдоволення з приводу цього. Серед них варто відзначити представників духовенства о. Гинилевича, о. Лозинського, о. Павликів та інших. Зокрема о. Іван Наумович, у своїй промові поставив під сумнів можливість позитивного для української сторони результату діяльності цієї освітньої установи. На закид з боку польської сторони про неосвіченість та некультурність нашого народу Іван Наумович відмітив, що у деяких місцевостях Західної (польської Галичини) ситуація щодо освіти подекуди гірша ніж у Східній Галичині, тому не варто так перейматися проблемами українців. На прикінці засідання о. Теофіл Павликів виступив із заявою, у якій було вказано, що наші представники у Сеймі утримуються від голосування, бо вважають не прийнятною позицію польської сторони. [11;с.95] Наступний політичний конфлікт відбувся 31 грудня 1866 року, коли на порядок денний був висунутий закон «Про викладовий язык в школах народних і середніх». З представників пропольської сторони виступив Евзебій Черкавський. Опонентом у даному питанні був о. Яків Шведицький, який у своїй промові висловив розчарування у діях Сейму. Сподівання на плідну співпрацю між поляками та українцями на думку Шведицького не принесли жодних бажаних результатів, а тільки посилили ворожнечу. Свою промову він закінчив такими словами «Відходим з закривавленим серцем. А хто тому винен – історія осудить» [11;с.95-96]. Свою думку, стосовно закону про мову висловив і о. Степан Качала. Зокрема він зауважив, що Українська Галичина тільки тоді зможе демонструвати значні успіхи у культурно-освітньому плані, коли у навчальних закладах буде панувати рідна мова. [11;с. 96]

Таким чином, бачимо, що польська сторона вороже ставилась до намагань галицьких українців, бажаною встановити не тільки політичну, але й культурну гегемонію. Такі дії з боку наших західних сусідів не могли привести до плідної співпраці, тому наші представники у парламенті підготували для державного міністерства петицію, у якій вимагали адміністративного та політичного поділу Галичини. Але у контексті розгляду культурно освітнього аспекту проблеми свою увагу ми звернемо саме на проблемах шкільництва, випустивши з уваги суто політичні моменти. Отож, подавши 13 жовтня 1864 року петицію до австрійської влади руські послы висували наступні вимоги:

1. щоб обидві нації Галичини вирішували власні церковні та національні справи у окремих краєвих інституціях;
2. щоб петиції, подані до розгляду в Сеймі 27 грудня 1866 року, про створення для Галичини Ради шкільної не приймалися, оскільки сам факт існування цієї установи ставить під сумнів розвиток власної мови та культури;
3. щоб рішення краєвого Сейму про мову викладання у навчальних закладах було анульоване відповідною цісарською санкцією, в силу не працездатності сейму;
4. щоб мові руській та письму було надано ті ж привілеї, що і польській. [11;с.98]

Однак австрійський уряд не задовольнив намагань української сторони, бо не створив окремих курій, для розгляду регіональних питань, хоча припинив створення шкільної ради. Найбільш відчутним кроком австрійського уряду, що зводив нанівець домагання українців, був поданий до цісаря, а потім впроваджений в дію закон, за яким польська мова ставала урядовою в Галичині, та закон шкільний. [11;с.98]

Починаючи руських парламентарів підтримало і товариство «Просвіта», яке у 1871 році вирішило подати до Краєвого Виділу петицію про введення у вищих класах львівської академічної гімназії української мови. Петиція була складена о. Василем Ільницьким – директором львівської гімназії. Ця спроба принесла позитивний результат і у 1874 році польська мова, як мова викладання, була замінена українською. Також у 1871 році «Просвіта» впровадила перший курс української мови. Цей курс передбачав навчання урядовців, листонош, та інших службовців читання та писання українською мовою. [9;с.40] Саме вже існування таких курсів нашоєму на думку, що намагання інтелігенції, спрямовані на покращення освітнього рівня населення, не були марними, оскільки в деякій мірі принесли позитивні зміни.

Енергійні заходи на ниві шкільництва дають поштовх для створення у 1881 році у місті Львові «Руського педагогічного товариства». Своєю безпосередньою діяльністю воно розпочало лише через два роки. Серед провідних діячів товариства варто відзначити і представників духовенства: о. В. Ільницького, о. І. Чапельського, о. Т. Войнаровського, членів о. П. Білянського, о. М. Пачовського, о. М. Гулі, о. М. Пачовського, о. Т. Думаника та інших. Одразу ж після заснування його члени звернулися з відозвою у якій закликали вступати у члени товариства. Метою його діяльності, як зазначалося у документах було:

- піклуватися про потреби українського народу на полі шкільництва, засновувати народні, середні та вищі школи та підтримувати справу виховання публічного та домашнього на основі рідної (руської) мови;
- надавати членам своїм як моральну, так і матеріальну підтримку. [15;арк.1 (укр.)].

«Школа народна, відзначали члени товариства, на Галицькій русі має бути тільки народною, тому що освіта здобувається легше тільки за допомогою рідної мови». [15;арк.1 (укр.)] Одним із векторів діяльності педагогічного товариства, спрямованим на популяризацію освіти серед населення, стало розповсюдження художньої та навчальної літератури. Так у канцелярії товариства, що розташовувалося по вулиці Академічній, можна було придбати книжкові видання за доволі помірними цінами. Так у переліку видань була і україномовна література: «Кобзар» Т.Г. Шевченка, «Лис Микита» та «Абу казимови капці» І.Франка, Читанка для дітей. Серед музичної літератури варто відзначити твір «Тече вода з-під явора» М.Лисенка, «Батько і мати, досвід для дітей з фортепіано» О.Нижанківського. Спеціальна література була представлена працями: «Короткий огляд русько-української письменності» О.Макарушки, «Мала менажерія» та «Велика менажерія». Окремо варто відзначити «Малу етнографічну мапу України-Руси». Серед іноземних видань, що були представлені у перекладі на українську мову потрібно відмітити «Історію педагогії» доктора Л.Кельнера, «Робінзона» Д.Дефо, «Пригоди Дон Кіхота» Мірона. Характерною особливістю видань було те, що вони були зорієнтовані на різні вікові категорії, тому це давало змогу використовувати їх у різних типах шкіл. [15;арк.3 (укр.)]

Результатами, які досягло товариство у 1907 році стали:

- побудова великого дому у місті Львові, по вулиці Крижовій, для бурси, вартістю 400 000 корон, у якому можна було розмістити 250 учнів;
- купівля приміщення для трьох своїх шкіл у місті Львові по вулиці Мохнацького, (двоповерхову каменицю вартістю 95 000 корон).

Усі акції здійснило товариство завдяки інтенсивній діяльності двох окремих комітетів. Перший комітет займався будовою бурси, яку проводив директор академічної гімназії п. Е. Харкевич. Завдяки наполегливій праці він зумів долучити до цієї справи велику кількість населення. Зібравши чималу суму грошей (значну частину було надано його Ексцеленцією митрополитом Левицьким), він зумів побудувати величавий дім, що став справжньою гордістю товариства. До складу другого комітету увійшли: радник – О. Кузьмич, секретар – С. Кульчицький, шкільний радник о. Т. Лежогубський. Цей комітет знайшов відповідне приміщення та займався фінансовими справами. [15;арк.6 (укр.)]

У 1912 році товариство змінило статут і стало називатися «Українське Педагогічне Товариство». Серед його досягнень варто також відзначити роботу над періодичними виданнями, такими як дитячий журнал «Дзвінок», та журналу «Учитель». Це була своєрідна професійна вчительська організація, що ставила за мету покращення освітньої ситуації на території Східної Галичини. Своєю активною діяльністю товариство продовжувало аж до початку 1914 року, коли під натиском воєнних подій воно було змушене призупинити свою діяльність.

Таким чином, «Українське Педагогічне Товариство» стало ще одним досягненням галицької інтелігенції у тому числі і духовенства, спрямованим на покращення культурно-освітнього життя українського народу. Греко-католицькі священники, як носії національної ідеї, намагалися використати у роботі товариства ідеї, в основу яких лягло створення на території Східної Галичини мережі навчальних закладів, у яких мала використовуватися українська мова викладання та національні виховні традиції.

Ще одним важливим кроком у подоланні національної освітньої кризи було питання про укріплення Львівського університету, існування якого поляки вважали суто власним досягненням. Представники проукраїнських партій висунули вимогу про допущення української мови у внутрішній діяльності університету, а пізніше, створення українського університету у Львові.

[10,с.49] Такі дії були сприйняті поляками як прояв сепаратизму, однак у 1894 році, доклавши чималих зусиль, українці все ж таки створили кафедру історії України при Львівському університеті. Працювати сюди прийшов молодий історик Михайло Грушевський. Для того, аби довести, що українці мають право на власний університет, у парламенті неодноразово порушувалося дане питання, але польські шовіністичні кола, маючи сильнішу підтримку усяляк стримували ці намагання. [12;с.198]. Тому у 1899 році студенти із цілої Австрії організували у Львові віче, на якому обговорювалася справа відкриття легального українського університету. [10;с.47-58]

Найбільшої актуальності це питання набуло після приходу на митрополичий престол УГКЦ Андрея Шептицького. У 1901 році українські студенти, на знак протесту проти польського панування в університеті висловили своє невдоволення. Близько 600 студентів покинуло університет і виїхало на навчання до провідних вузів Європи. На знак солідарності із студентами, митрополит Андрей замкнув Духовну Семінарію. Навчання поновилося тільки у 1902/1903 роках. Справа про українізацію університету поновилася у 1910 році. Тоді Андрей Шептицький виголосив свою знамениту промову у Палаті Панів. Під час промови митрополит наголосив, що університетське питання неодноразово порушувалося на усіх рівнях, однак всі попередні намагання не принесли якихось позитивних змін. Без існування університетів, наголосив доповідач, не можливий будь-який поступальний рух у розвитку культурно-освітнього та соціально-політичного життя народу. В Австро-Угорській імперії проживають 3,5 мільйони українців, зауважив він, тому вони мають повне право мати власний університет, навчання в якому велося б рідною мовою. Існування вищих навчальних закладів дає змогу щорічно поповнювати лави національної інтелігенції, яка відстоювала українські інтереси на усіх рівнях. [12;с.199] Однак польський вплив в урядових колах був настільки сильним, що університетська справа так і не була доведена до логічного кінця.

Підводячи підсумок, варто зауважити, що через відсутність сформованої світської інтелігенції, провідна роль у поширенні освіти на території Східної Галичини належала греко-католицькому духовенству. Використовуючи часткову прихильність австрійського уряду йому вдалося створити мережу освітніх товариств, які спрямували свою діяльність на піднесення культурно-освітнього рівня місцевої людності. Одним із перших на полі шкільництва з'явилася «Товариство галицьких греко-католицьких священників», створене з ініціативи о. І.Могильницького, відомого дослідника історії української мови, автора «Букваря», та першої в історії Галичини у XIX столітті наукової праці про українську мову «Відомість о руські язичі».

Товариство «Просвіта», значну частину якого складало духовенство, змогло організувати кампанію, спрямовану на подолання темноти та недосвідченості місцевого населення. Практичними кроками у ході її реалізації стали створення читалень та організація курсів боротьби із неграмотністю. Цю мету переслідувало і «Українське педагогічне товариство», яке ставило за ціль створити професійну вчительську організацію, і залучивши кваліфікованих спеціалістів педагогів реорганізувати навчальний процес.

Таким чином, за час перебування території Східної Галичини у складі Австрійської, а потім Австро-Угорської імперії, греко-католицьке духовенство змогло виступити у ролі каталізатора у процесі національно-культурного відродження, яке у свою чергу призвело до піднесення та утвердження національної самосвідомості галицьких українців.

Джерела та література

1. Jerzy Potoczny. Ukraijskie ludowe uniwersytety w Galicji doby autonomicznej. // «Rocznik Komisji Nauk Pedagogicznych». 2003 T.LVI.
2. Kratter. Briefe über den itzigen Zustand von Galizien. Ein Beitrag zur Statistik und Menschenkenntnis. Erster Theil. - Leipzig :Verlag G. Ph. Wucherers; Kommission bei G. J. Beer, 1786. -276 S.
3. Андрохович А. Образки з історії середнього шкільництва в Галичині в 18 і 19 ст. Львів, Б.Р. 22.с.
4. Возняк М. Як пробудилося українське народне життя за Австрії, Львів, 1924. - 178 с.
5. Гнатюк В. Національне відродження австро-угорських українців (1772-1800 рр.) Відень: накладом «Союза Визволення України» 1916. - 64 с.
6. ДАТО. Ф.294.оп.1.спр.36
7. ДАТО. Ф.294.оп.1.спр.37
8. Дзьобан О. Історія Нового Виткова. Львів. 2006. - 347.с.
9. Історія товариства «Просвіта», Львів. б/в, 1932
10. Качмар В. Справа українського університету на тлі польсько-українських суперечностей у Галичині 1901-1908 рр. // Проблеми слов'язнавства. 2002. Вип. 52. С-47-58.
11. Левицький К. Історія політичної думки галицьких українців 1848-1914. Ч.1 - Львів : Б.В. 1926. - 432 с.
12. Ленчик В. Визначні постаті Української Церкви: митрополит Андрей Шептицький і патріарх Йосиф Сліпий. Львів.: Свічадо. 2004. - 606 с.
13. Сірополько С. Історія освіти в Україні. К.: Наукова думка, 2001, - 912 с.
14. ЦДАЛ. Ф.348.оп.1.спр.347.
15. ЦДАЛ.Ф.206.оп.спр.2.арк.1
16. Целевич Ю. Дещо про науку взагалі і про галицькі школи за царя Йосифа II // Школьна часопись. – Львів. 1881. – Ч. 11. 18

УДК 94(470) «19» : 27

Р.Шеретюк

ЕТНОКУЛЬТУРНА АСИМІЛЯЦІЯ НАСЕЛЕННЯ ПРАВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ ЯК ОДИН ІЗ ПРОВІДНИХ НАПРЯМІВ ВНУТРІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ РОСІЇ (1825-1839 РР.)

У статті досліджуються домінанти та вплив внутрішньої політики Росії на духовно-культурне життя Правобережної України впродовж 1825-1839 рр.

Ключові слова: Російська імперія, Правобережна Україна, «Православ'я, Самодержавство, Народність», Російська Православна Церква, Греко-Уніатська Церква, етнокультурна асиміляція.

This article examines the dominant influence and domestic policy of the spiritual and cultural life of the Right-Bank Ukraine for 1825-1839 years.

Keywords: the Russian Empire, Right-Bank Ukraine, "Orthodoxy, Autocracy, Nationality", the Russian Orthodox Church, the Greek Uniate Church, ethno-cultural assimilation.

Актуальність дослідження. Кінець XVIII – початок XIX століть в історії України пройшли під знаком прилучення її теренів до складу Російської імперії, кардинальних уніфікаційно-державницьких перебудов, зламу і знищення всього того, що хоч якось нагадувало про своєрідність історичного шляху України та її народу. Українські землі було об'єднано не в суверенну і незалежну національну державу, а в етнічно знеособлену складову частину Російської імперії, де ігнорування національних ознак українців, як і інших народів, було піднесено до ступеня свідомої державної політики. Її кульмінаційним виявом стала внутрішня політика російського імператора Миколи I (1825-1855 рр.), яка суттєво вплинула на духовно-культурне життя Правобережної України, зокрема сприяла нівеляції, тобто стиранню національних особливостей релігійно-церковного життя українського народу.

Постановка проблеми. Питань дискурсу та особливостей внутрішньої політики російського імператора Миколи I торкалися у своїх працях історики ще на початку XX ст., зокрема О. Пресняков [7]. Свідченням того, що вона не втратила актуальності, є наукові студії як вітчизняних, так і російських сучасних дослідників. Вартісними для нашого дослідження стали праці С. Жилюка [3], О. Крижанівського та С. Плохія [5], Н. Стоколос [10], Н. Цербак [14]. Характер і наслідки миколаївської внутрішньої політики в духовно-культурній царині Правобережної України стали об'єктом уваги науковців Відділення релігієзнавства Інституту філософії ім. Г.С.Сковороди НАН України [4]. Безперечний історіографічний інтерес у контексті досліджуваної проблеми мають розвідки російських авторів, зокрема С. Пихтіна [8] та Ю. Соловйова [9]. Вони вказують на те, що означена проблема має ще багато «білих плям», а тому потребує подальшого вивчення та поглиблення.

Мета і завдання дослідження. Мета даної наукової розвідки полягає у дослідженні дискурсу урядового курсу Російської імперії періоду правління Миколи I, зокрема реалізації офіційної ідеології царату в духовно-культурній сфері Правобережної України.

Політичні колізії Російської імперії першої третини XIX ст., зокрема повстання декабристів 1825 р., а згодом польське повстання 1830-1831 рр., відіграли важливу роль у трансформаціях внутрішньої політики російського імператора Миколи I. Вони,